

Retningslinjer om elektronisk kontroll ved besøksforbud og kontaktforbud

1. Innledning

Ved lov 20. desember 2023 nr. 111 om endringer i straffeprosessloven mv. (elektronisk kontroll av besøksforbud) ble det gjort endringer som blant annet åpner for at påtalemyndigheten på nærmere vilkår kan beslutte bruk av elektronisk kontroll (såkalt omvendt voldsalarm) ved brudd på besøksforbud og kontaktforbud. Loven trer i kraft 8. april 2024.

Bakgrunnen for lovendringene fremkommer av Prop. 128 L (2022–2023) og Innst. 89 L (2023–2024). Formålet med de nye bestemmelsene er å sikre effektiv etterlevelse av besøksforbud og kontaktforbud, og å styrke beskyttelsen av personer som risikerer å bli utsatt for vold, trusler og annen uønsket kontakt.

De materielle vilkårene for å ilegge besøksforbud etter straffeprosessloven § 222 a og kontaktforbud etter straffeloven § 57 er ikke endret i forbindelse med vedtagelsen av de nye bestemmelsene. Det er heller ikke vedtatt endringer i reglene om rettens beslutning om å supplere et kontaktforbud med elektronisk kontroll etter straffeloven § 57 femte ledd første og annet punktum. Riksadvokaten minner om at slike avgjørelser bare kan treffes av retten ved dom, ikke av påtalemyndigheten ved forelegg, se riksadvokatens brev 18. januar 2023.

Riksadvokaten har merket seg at erfaringene med bruk av elektronisk kontroll etter straffeloven § 57 femte ledd har vært meget gode. Det er etter det en er kjent med fortsatt ikke registrert situasjoner der personer ilagt et slikt pålegg bevisst har brutt kontrollen for å nå frem til fornærmede. Det er også grunn til å bemerke at den tekniske løsningen er vesentlig forbedret sammenlignet med tidligere, slik at dagens fotlenker har bedre batterikapasitet, bedre dekning og utløser færre uriktige alarmer, jf. Prop. 128 L (2022–2023) side 21.

Bekjempelse av alvorlig vold og overgrep er høyt prioritert, og riksadvokaten har i de senere års rundskriv om mål og prioriteringer bedt påtalemyndigheten om å være en pådriver for bruk av kontaktforbud, herunder med elektronisk kontroll, som del av den strafferettslige reaksjonen, jf. blant annet riksadvokatens rundskriv nr. 1/2024 punkt II.4. I forarbeidene til de nylig vedtatte lovendringene fremkommer det en klar forventning om økt bruk av elektronisk kontroll som beskyttelsestiltak.¹ I tråd med lovgiverviljen og de forpliktelser staten har til å beskytte mot vold og overgrep, forutsetter riksadvokaten at påtalemyndigheten tar i bruk kompetansen til å ilegge elektronisk kontroll etter straffeprosessloven § 222 g i aktuelle saker.

Riksadvokaten har i rundskriv nr. 2/2019 om kontaktforbud med elektronisk kontroll gitt direktiver om bruk av elektronisk kontroll ved kontaktforbud ilagt av domstolen som straff, herunder om når en slik reaksjon skal vurderes påstått og om forberedelsen i forkant av rettens behandling. Det er også gitt enkelte direktiver i riksadvokatens rundskriv nr. 2/2023 om vold i nære relasjoner. I det følgende gis føringer for påtalemyndighetens praktisering av de nye bestemmelsene om bruk av elektronisk kontroll ved brudd på besøksforbud og kontaktforbud, samt enkelte presiseringer knyttet til direktiver i eksisterende rundskriv.

¹ Se blant annet Prop. 128 L (2022–2023) side 5.

2. Elektronisk kontroll ved brudd på besøksforbud og kontaktforbud – utgangspunkter

2.1 I hvilke saker er elektronisk kontroll aktuelt?

Etter straffeprosessloven § 222 g første ledd første punktum kan påtalemyndigheten ilegge elektronisk kontroll ved skjellig grunn til mistanke om brudd på et ilagt besøksforbud eller kontaktforbud. Kompetansen er ikke begrenset til bestemte sakstyper. Mest aktuelt er imidlertid saker om mishandling i nære relasjoner, alvorlig vold, trusler, seksuelle krenkelses, personforfølgning og freds- og frihetskrenkelses i saker der det er en relasjon mellom siktede og fornærmede. Det vises i denne sammenheng til føringene som er gitt i riksadvokatens rundskriv nr. 2/2019 punkt 5.1 og 5.2 som gir veiledning også her.

Elektronisk kontroll etter § 222 g kan brukes både for å gi beskyttelse i påvente av en straffesak hvor det kan ilegges kontaktforbud med elektronisk kontroll, og som beskyttelsestiltak der det ikke innledes strafforfølgning, jf. Prop. 128 L (2022–2023) side 22. Når det gjelder påstand i eventuell senere straffesak har riksadvokaten blant annet i rundskriv nr. 2/2023 punkt 3 særskilt omtalt saker der det er ilagt besøksforbud som er brutt ved at gjerningspersonen har oppsøkt eller forsøkt å oppsøke den som forbudet skulle beskytte. Det fremgår at slike brudd normalt skal føre til at det i påfølgende straffesak nedlegges påstand om kontaktforbud med elektronisk kontroll.² Riksadvokaten bemerker at dersom påtalemyndigheten under etterforskingen har ilagt elektronisk kontroll etter straffeprosessloven § 222 g første ledd, må det vurderes konkret om det er behov for å nedlegge påstand om kontaktforbud med elektronisk kontroll i senere straffesak. Også i saker der det er behov for elektronisk kontroll utover fristene i straffeprosessloven § 222 g annet ledd, jf. § 222 a fjerde ledd, må slik påstand vurderes.

Det fremkommer av Prop. 128 L (2022–2023) side 22 at elektronisk kontroll etter straffeprosessloven § 222 g kan være aktuelt som et mer lempelig alternativ til varetektsfengsling begrunnet i gjentagelsesfare, jf. straffeprosessloven § 171 første ledd nr. 3, for eksempel i saker der fengsling anses uforholdsmessig. Spørsmålet om det er behov for varetektsfengsling må vurderes med utgangspunkt i den konkrete risikoen for nye krenkelses. Det må på vanlig måte ses hen til historikken i saken og muligheten for å avverge faren med andre tiltak. Varetektsfengsling bør – som i dag – vurderes i saker der det er begått gjentatte eller alvorlige brudd på et ilagt forbud, samt der det foreligger kvalifisert fare for nye integritetskrenkelses og det er klart at et påbud om elektronisk kontroll ikke vil bli respektert.

³

2.2 Hvilke brudd på besøksforbud og kontaktforbud kan gi grunnlag for elektronisk kontroll? Beviskrav

Alle former for brudd på et besøksforbud eller kontaktforbud kan som utgangspunkt gi grunnlag for elektronisk kontroll etter straffeprosessloven § 222 g, herunder både fysiske og

² Se også riksadvokatens rundskriv nr. 1/2024 punkt II.4 og nr. 2/2019 punkt 5.1.

³ Jf. også riksadvokatens rundskriv nr. 2/2019 punkt 11.

ikke-fysiske brudd. Som hovedregel vil det imidlertid være klart mest aktuelt å ilegge elektronisk kontroll ved fysiske brudd, og først og fremst når den som er ilagt forbudet har nærmet seg eller forsøkt å nå frem til den som forbudet skal beskytte, eller når det er utvist annen risikoadferd. Uforsettlig brudd omfattes ikke.⁴

Ikke-fysiske brudd på besøksforbud (meldinger, telefonoppringninger, kontakt på sosiale medier, beskjeder formidlet via andre osv.) kan likevel etter omstendighetene begrunne bruk av elektronisk kontroll. Dette er først og fremst aktuelt for "kvalifiserte" brudd, hvilket innebærer at det må være tale om hendelser av et visst alvor. Det er i forarbeidene vist til kontakt med truende innhold eller av plagsom karakter, eller hendelser av et visst omfang. En enkelt telefonoppringning eller melding vil normalt ikke være tilstrekkelig.⁵

Riksadvokaten bemerker at det ikke kan gis noen klare føringer for hvilke handlinger eller hvor mange brudd som bør føre til bruk av elektronisk kontroll. Spørsmålet om det er grunn til å ilegge tiltaket må i alle tilfeller vurderes konkret, med utgangspunkt i det aktuelle bruddet, sammenholdt med sakens art og partenes historikk og ulike risikofaktorer, herunder kan blant annet helsemessige og økonomiske forhold få betydning. Bagatellmessige overtredelser av et forbud vil normalt ikke alene kvalifisere til elektronisk kontroll. Dersom de involverte har en omfattende historikk med integritetskrenkelser, eventuelt der siktede tidligere har utøvd alvorlig vold mot andre fornærmede, kan det imidlertid etter omstendighetene være grunn til å supplere med elektronisk kontroll også ved isolert sett mindre alvorlige brudd.

Beviskravet etter straffeprosessloven § 222 g er "skjellig grunn til mistanke" om brudd på et ilagt forbud. Kriteriet har samme innhold som i straffeprosessloven for øvrig. Det må foreligge objektive holdepunkter for at siktede har krenket forbudet. En bør merke seg at sannsynlighetsovervekt er et minstekrav. Mistankens styrke inngår i vurderingen av om tiltaket er forholdsmessig, jf. straffeprosessloven § 222 g første ledd tredje punktum, jf. § 170 a og punkt 4.2 nedenfor.⁶

Etter straffeprosessloven § 222 g første ledd annet punktum kan påtalemyndigheten ilegge elektronisk kontroll samtidig med at det treffes en beslutning om besøksforbud, der et brudd på et besøksforbud eller kontaktforbud har skjedd i løpet av de siste tolv månedene. Mest praktisk er antagelig tilfeller der et brudd skjer tett opp til utløpet av tidsrammen for et besøksforbud. Er vilkårene for øvrig til stede kan det straks ilegges et nytt besøksforbud med påbud om elektronisk kontroll. En bør merke seg at tidspunktet for bruddet og alvorsgraden får betydning for forholdsmessighetsvurderingen, jf. punkt 4.2. Jo ferskere brudd, desto større grunn til å supplere besøksforbudet med elektronisk kontroll.⁷

2.3 Tidlig identifisering og etterforskning av saker hvor elektronisk kontroll bør vurderes

Etter straffeprosessloven § 222 g første ledd blir det mulig å beskytte fornærmede i flere tilfeller og på et langt tidligere tidspunkt enn der elektronisk kontroll ilegges av retten ved

⁴ Prop. 128 L (2022–2023) side 24 (besøksforbud) og 48 (kontaktforbud).

⁵ Prop. 128 L (2022–2023) side 24.

⁶ Prop. 128 L (2022–2023) side 26.

⁷ Prop. 128 L (2022–2023) side 36.

dom. Det er imidlertid en forutsetning at påtalemyndigheten raskt settes i stand til å vurdere behovet for bruk av elektronisk kontroll, og etterforskingens innledende fase må ha oppmerksomhet om risikofaktorene i saken. Det må sørges for et hensiktsmessig samarbeid mellom politiet og påtalemyndigheten om oppfølging av besøksforbud, herunder skal påtalemyndigheten umiddelbart varsles når det innkommer melding om mulig brudd på ilagte forbud.⁸ Beskyttelsestiltak som påtalemyndigheten er ansvarlig for, må sees i sammenheng med andre tiltak som politiet har tilgjengelig.⁹

I aktuelle saker må det tidlig innhentes opplysninger om fornærmedes behov for beskyttelse, blant annet gjennom avhør, legeerklæringer og elektronisk kommunikasjon. Fornærmede og den siktede bør gis anledning til å uttale seg om behovet for elektronisk kontroll, og om omfang og varighet av et eventuelt forbud. Det må sikres notoritet om påtalemyndighetens vurderinger og beslutninger. En viser for øvrig til de pålegg som er gitt i riksadvokatens rundskriv nr. 2/2019 punkt 6.1, som gir veiledning også her.

3. Elektronisk kontroll uten forutgående brudd på besøksforbud eller kontaktforbud

Etter § 222 g første ledd tredje punktum kan påtalemyndigheten i "særlige tilfeller" beslutte bruk av elektronisk kontroll uten at det foreligger mistanke om brudd på et ilagt forbud. Bestemmelsen åpner for elektronisk kontroll ved grovt uaktsomme krenkelses av besøksforbud og i tilfeller der det ikke allerede er ilagt et forbud. Bestemmelsen er ment å ha et snevert anvendelsesområde og skal brukes "unntaksvis og med stor forsiktighet", jf. Prop. 128 L (2022–2023) side 46. Det må være på det rene at andre og mindre tiltak ikke vil strekke til. Beviskravet er strengt.¹⁰

Den særskilte adgangen til å ilegge elektronisk kontroll er knyttet til konkret og overhengende risiko for at det vil bli begått en alvorlig straffbar handling mot den som besøksforbudet skal beskytte. Forarbeidene nevner trusler om drap eller vold som eksempler.¹¹ Det er for øvrig ikke angitt særskilte straffebud eller krav til strafferamme, men er det kun fare for mindre alvorlige handlinger setter forholdsmessighetskriteriet begrensninger, jf. punkt 4.2.¹² Riksadvokaten legger til grunn at bestemmelsens kjerneområde vil være saker der trusselsituasjonen er umiddelbar og reell, og således ligger nært opp til tilfeller der det er behov for varetektsfengsling begrunnet i gjentakelsesfare.

Påtalemyndigheten må i aktuelle saker søke å opplyse de særskilte risikofaktorene, herunder særlig om gjerningspersonen tidligere har begått straffbare handlinger mot fornærmede, samt belyse omfanget og karakteren av eventuelle tidligere lovbrudd. Et moment er videre om gjerningspersonen gir uttrykk for ikke å ville respektere et mulig besøksforbud. De involvertes bosteds- og arbeidsforhold kan også få betydning, nærmere bestemt slik at det kan være større grunn til å supplere med elektronisk kontroll der partene bor og jobber i nærheten av hverandre, enn i saker der avstandene er større, jf. Prop. 128 L (2022–2023) side 46–47,

⁸ Jf. riksadvokatens rundskriv nr. 1/2024 punkt II.4.

⁹ Jf. riksadvokatens rundskriv nr. 2/2023 punkt 3.

¹⁰ Prop. 128 L (2022–2023) side 46–47.

¹¹ Prop. 128 L (2022–2023) side 46.

¹² Prop. 128 L (2022–2023) side 65.

med videre henvisning til forarbeidene til den tilsvarende bestemmelsen i svensk rett (Prop.2020 /21:217 punkt 6.2 side 24).

4. Krav om den elektroniske kontrollens nødvendighet, forholdsmessighet og egnethet

4.1 Krav om nødvendighet

Elektronisk kontroll må være *nødvendig* for at besøksforbudet eller kontaktforbudet skal bli overholdt, jf. straffeprosessloven § 222 g første ledd første punktum. Vilkåret gjenspeiler den tilsvarende betingelsen etter straffeloven § 57 femte ledd.¹³ Det følger av forarbeidene at påtalemyndigheten – på samme måte som domstolene – gis "stor frihet" i nødvendighetsvurderingen etter § 222 g, og at vilkåret ikke er ment å skulle praktiseres "spesielt strengt", jf. Prop. 128 L (2022–2023) side 30 med videre henvisninger.

Hovedspørsmålet for påtalemyndigheten er om et besøksforbud eller kontaktforbud alene (uten kontrollen) vil gi fornærmede effektiv beskyttelse. Behovet for elektronisk kontroll må begrunnes på bakgrunn av partenes forhistorie, uttalelser fra siktede eller tidligere brudd på besøksforbud eller kontaktforbud. Også eventuell tidligere kriminalitet, eller andre uønskede og grenseoverskridende handlinger begått av gjerningspersonen, kan kaste lys over risikoen for at forbudet ikke vil bli overholdt uten elektronisk kontroll.¹⁴

Det kan ikke angis noen klar terskel for hvor stor sannsynlighet det må være for nye krenkelser for å ilegge elektronisk kontroll. Dersom faren for at forbudet ellers vil bli brutt er nærliggende, vil det imidlertid normalt være grunn til å supplere med elektronisk kontroll.¹⁵

4.2 Krav om forholdsmessighet

I alle saker må det vurderes om den elektroniske kontrollen er *forholdsmessig*, jf. straffeprosessloven § 222 g første ledd tredje punktum og straffeprosessloven § 170 a.¹⁶ Den fornærmedes interesser må vektas mot ulempene den elektroniske kontrollen medfører for den som pålegges dette. Som prinsipielt utgangspunkt for vurderingen er det i forarbeidene fremhevet at et siktemål med de nye hjemlene er å flytte noen av belastningene ved beskyttelsestiltak fra fornærmede til den som truer eller utøver vold, jf. Prop. 128 L (2022–2023) side 30. Om interesseavveiningen heter det videre at de praktiske ulempene elektronisk kontroll vil medføre for den som ilegges tiltaket, anses som mindre tungtveiende enn de psykiske belastningene for fornærmede i tilfeller hvor elektronisk kontroll er nødvendig for at et forbud skal bli overholdt.

De sentrale momentene i forholdsmessighetsvurderingen fremkommer av Prop. 128 L (2022–2023) punkt 5.4.4.3. Det må foretas en konkret avveining i hver enkelt sak, med utgangspunkt i risikoen for krenkelser dersom det ilegges forbud *uten* elektronisk kontroll. Politiet og

¹³ Se riksadvokatens rundskriv nr. 2/2019 punkt 5.3 om vurderingen etter straffeloven § 57 femte ledd.

¹⁴ Prop. 128 L (2022–2023) side 30.

¹⁵ Om "nærliggende fare", jf. blant annet Ot.prp. nr. 109 (2001–2002) s. 45 og Rt. 2004 s. 1658 (avsnitt 13) og Rt. 2004 s. 507 (avsnitt 8–9).

¹⁶ Se riksadvokatens rundskriv nr. 2/2019 punkt 5.3 om den tilsvarende vurderingen etter straffeloven § 57 femte ledd.

påtalemyndigheten må klarlegge sannsynligheten for og alvorsgraden av eventuelle fremtidige krenkelser, og det vil i den sammenheng være aktuelt å belyse partenes forhistorie, konkrete uttalelser, gjerningspersonens tidligere adferd og hvordan krenkelsene påvirker fornærmede. Forholdsmessighetskravet må forstås relativt. Der faregraden er høy, eller det er tale om svært alvorlige eller vedvarende krenkelser, vil tiltaket lettere være forholdsmessig.¹⁷ I slike tilfeller må en videre vurdere om vilkårene for pågrep og varetektsfengsling er oppfylt, jf. punkt 2.1 ovenfor.

Mistankens styrke og graden av skyld inngår i forholdsmessighetsvurderingen. Jo klarere bevisene er for at det har funnet sted en krenkelse av besøksforbudet, desto større grunn vil det isolert sett være for å supplere forbudet med elektronisk kontroll.¹⁸ Når det gjelder graden av skyld er det av betydning om gjerningspersonen har fått orientering om at brudd på et besøksforbud kan medføre elektronisk kontroll, jf. straffeprosessloven § 222 a femte ledd femte punktum, se nærmere punkt 8 nedenfor.

Mulige konsekvenser for involverte barn (som fornærmet eller barn av en fornærmet) veier tungt.¹⁹ Påtalemyndigheten må så langt det er mulig kartlegge om det er behov for flytting, skolebytte, opphold på krisesenter, eller om barnets hverdagsliv på annen måte påvirkes negativt uten elektronisk kontroll. I saker der det må legges til rette for siktedes samvær med barn, kan det være aktuelt å begrense et besøksforbud etter straffeprosessloven § 222 a tredje ledd.²⁰ Det vises for øvrig til føringene om involverte barn i riksadvokatens rundskriv nr. 2/2019 punkt 5.1, jf. også punkt 4, som kommer til anvendelse også her.

Elektronisk kontroll medfører en rekke ulemper for den kontrollerte, herunder særlig inngrep i bevegelsesfriheten og overvåkning av bevegelsesmønster når alarmen utløses. Det er den samlede begrensningen disse ulempene utgjør som må veies mot fornærmedes behov for beskyttelse, og både varigheten og omfanget av den elektroniske kontrollen inngår således i vurderingen av om tiltaket er forholdsmessig, jf. punkt 5. I denne sammenheng må det ses hen til om gjerningspersonens eget hjem, arbeid eller sosiale nettverk ligger innenfor forbudssonen, eller om forbudet påvirker samvær med egne barn.²¹

Elektronisk kontroll er ikke forbeholdt siktede over 18 år. Det må imidlertid legges til grunn et skjerpet krav til forholdsmessighet og begrunnelse for å ilegge tiltaket i saker der siktede er mindreårig.

4.3 Krav om egnethet. Utilregnelige siktede

Det er et vilkår for å ilegge elektronisk kontroll at en slik ordning er *egnet*. I dette ligger at den som bærer lenken må ha personlige og praktiske forutsetninger for å etterleve pliktene som følger med et slikt pålegg, jf. straffeprosessloven § 222 h, herunder bo og leve slik at

¹⁷ Prop. 128 L (2022–2023) side 31.

¹⁸ Prop. 128 L (2022–2023) side 31.

¹⁹ Det må alltid legges vekt på hensynet til barnets beste i tilfeller der barn er berørt, jf. Grunnloven § 104 og FNs barnekonvensjon artikkel 3 nr. 1, jf. menneskerettsloven § 2 og Prop. 128 L (2022–2023) side 31–32.

²⁰ Prop. 128 L (2022–2023) side 31–32 med videre henvisninger. Se også HR-2016-336-U.

²¹ Prop. 128 L (2022–2023) side 32.

dette er mulig, samt kunne ha kontakt og koordinere gjennomføringen med politiet. Det er i forarbeidene fremhevet at elektronisk kontroll kan være mindre egnet for personer som anses som særlig farlige, og som av den grunn må ilegges andre og strengere tiltak.²²

Riksadvokaten legger til grunn at et besøksforbud kan suppleres med elektronisk kontroll i saker der siktede ikke er tilregnelig, såfremt vedkommende har personlige forutsetninger for å etterleve påbudet.²³ Spørsmålet om ordningen er egnet må i slike tilfeller avgjøres på bakgrunn av tilgjengelig informasjon i saken, herunder tidligere rettspsykiatriske erklæringer samt opplysninger om siktedes helse, straffehistorikk og arbeids- og livssituasjon. I fravær av detaljert informasjon som kan belyse siktedes forutsetninger, må påtalemyndigheten, inntil nærmere avklaring foreligger, kunne beslutte bruk av elektronisk kontroll. Av hensyn til fristen i straffeprosessloven § 222 g fjerde ledd må det imidlertid raskt innhentes relevante opplysninger som kan belyse spørsmålet, herunder gjennom avhør, legeundersøkelse eller prejudisiell vurdering, jf. straffeprosessloven § 165 fjerde ledd.

Betydningen av den antatte gjerningspersonens tilregnelighet er ikke omtalt i forarbeidene hva gjelder bruk av den særskilte hjemmelen i § 222 g første ledd tredje punktum, der risikoen for fremtidige krenkelser etter lovens ordlyd er knyttet til en straffbar handling, jf. punkt 3. Riksadvokaten legger til grunn at utilregnelighet ikke er til hinder for å beslutte påbud om elektronisk kontroll i de tilfeller bestemmelsen omfatter. Sammenhengen i regelverket og formålet med tiltaket tilsier at den fryktede handlingens karakter, og ikke om det senere blir aktuelt å knytte ansvar til den, må være styrende for om det kan ilegges elektronisk kontroll.

5. Varighet og omfang av elektronisk kontroll

Om varigheten av elektronisk kontroll vises det til straffeprosessloven § 222 g annet ledd, jf. § 222 a fjerde ledd og Prop. 128 L (2022–2023) side 34–37 og 64–65. Kontrollens varighet inngår i vurderingen av om tiltaket er forholdsmessig, jf. straffeprosessloven § 170 a. Dersom det er behov for beskyttelse utover fristene i § 222 g annet ledd, jf. § 222 a fjerde ledd, bør påtalemyndigheten vurdere om det er grunnlag for separat pådømmelse av bruddsaken med påstand for retten om kontaktforbud med elektronisk kontroll, jf. straffeloven § 57 femte ledd.²⁴

Varigheten av den elektroniske kontrollen må regnes fra påbudet forkynnes, også om kontrollen iverksettes senere. Påbudet kan bare opprettholdes så lenge det er grunn til det, og påtalemyndigheten skal oppheve kontrollen dersom vilkårene ikke lenger er oppfylt, herunder må kontrollen opphøre dersom siktede innkalles til soning i fengsel med høyt sikkerhetsnivå eller settes i varetekt. Ved permisjoner og på løslatelsestidspunktet kan påtalemyndigheten på nytt vurdere om det er grunnlag for å beslutte bruk av elektronisk kontroll. Det må etableres et hensiktsmessig samarbeid mellom påtalemyndigheten og politiet slik at forhold som kan tilsi endringer fanges opp.

Når det ilegges elektronisk kontroll skal det fastsettes et geografisk område som personen med fotlenke ikke kan bevege seg innenfor (forbudssone). For nærmere detaljer om fastsettingen av det geografiske området vises det til Prop. 128 L (2022–2023) side 32–34.

²² Prop. 128 L (2022–2023) side 22.

²³ Prop. 128 L (2022–2023) side 22.

²⁴ Prop. 128 L (2022–2023) side 36–37.

Det vises også til HR-2016-783-A avsnitt 16 flg., HR-2022-706-A avsnitt 27 flg. og riksadvokatens rundskriv nr. 2/2019 punkt 6.2, som kan gi veiledning også her. En bør merke seg at kontrollens geografiske omfang inngår i vurderingen av om tiltaket er forholdsmessig, og i den sammenheng er det av betydning om gjerningspersonen har arbeid, familie og venner i forbudssonen, jf. HR-2017-1840-A avsnitt 39 flg. Når det gjelder hva som anses som "eget hjem" vises det blant annet til HR-2021-2151-A og HR-2022-706-A. Den som tiltaket retter seg mot kan bli pålagt å flytte eller bytte jobb. I slike tilfeller kan det være aktuelt å fastsette en mindre forbudssone inntil endringene er gjennomført.

6. Adgang til å gjøre unntak fra forbudet det føres elektronisk kontroll med

Det er i utgangspunktet straffbart å bevege seg inn i forbudssonen for personer ilagt elektronisk kontroll. Etter straffeprosessloven § 222 h tredje punktum og straffeloven § 57 femte ledd femte punktum kan imidlertid politiet etter begjæring tillate opphold innenfor forbudssonen. Det kan åpnes for konkrete unntak der tungtveiende grunner gjør det rimelig, for eksempel når det er tale om forhold av stor helse- eller velferdsmessig betydning.²⁵

Det kan blant annet være aktuelt å gi tillatelse til bryllup, begravelse, sykehusbesøk, fremstilling til rettsmøter eller for å gjennomføre eksamen. Det kan stilles vilkår for tillatelsen, for eksempel at oppholdet innenfor sonen må skje til et bestemt tidspunkt. Påtalemyndigheten må foreta en konkret vurdering av den kontrollertes behov for at det gjøres unntak, samt vurdere eventuelle tiltak for å beskytte fornærmede. Dersom det gis tillatelse bør det normalt gis underretning til den kontrollen skal beskytte.

Adgangen til å gjøre slike unntak må ses i sammenheng med straffeprosessloven § 222 a tredje ledd og straffeloven § 57 fjerde ledd, som angir at forbudet kan begrenses på nærmere angitte vilkår, for eksempel for å tillate samvær med felles barn.

7. Plikter for den som ilegges elektronisk kontroll. Reiser

Den som ilegges elektronisk kontroll plikter å yte den bistand som er nødvendig og å følge de instruksjoner som gis av politiet i forbindelse med gjennomføringen av kontrollen, herunder vedlikehold og lading av utstyret, jf. straffeprosessloven § 222 h første punktum og straffeloven § 57 femte ledd tredje punktum. Om det nærmere innholdet i medvirkningsplikten vises det til Prop. 128 L (2022–2023) side 51 flg. Manglende medvirkning er straffbart etter straffeloven § 168 bokstav c, også dersom dette skjer i utlandet.²⁶

Opphold på steder eller forflytninger på måter utenfor forbudssonen som er egnet til å utløse alarmen på grunn av signalbrudd, kan bare skje med nødvendig bistand fra politiet, jf. straffeprosessloven § 222 h annet punktum og straffeloven § 57 femte ledd fjerde punktum. Kortere etapper (transportetapper) omfattes ikke og kan skje uten særskilt avtale.²⁷

Politiet må involveres dersom det skal foretas reiser med fly eller andre transportmidler som forutsetter at kontrollutstyret slås av eller demonteres, eller som innebærer at utstyret kan

²⁵ Prop. 128 L (2022–2023) side 54.

²⁶ Prop. 128 L (2022–2023) side 66.

²⁷ Prop. 128 L (2022–2023) side 53.

miste signaler over noe tid. Den som bærer fotlenke må i slike tilfeller avtale den praktiske gjennomføringen med politiet, som i rimelig utstrekning må tilstrebe å yte slik bistand i Norge.²⁸

Det fremkommer av forarbeidene at utenlandsreiser i utgangspunktet skal være tillatt, jf. Prop. 128 L (2022–2023) side 53–54. Når det gjelder utenlandsreiser bemerker riksadvokaten at politiet må legge til rette for at dette kan gjennomføres i tråd med praksis for reiser innenlands. Ved flyreiser må det gis bistand til av- og pålenking ved avreise og ankomst tilbake på flyplass i Norge. Det må sørges for notoritet om avtaler knyttet til dette med den som er ilagt elektronisk kontroll, og vedkommende må opplyses om at en eventuell unnlattelse av å koble på kontrollutstyret ved ankomst vil være et pliktbrudd som etter omstendighetene kan straffes etter straffeloven § 168 bokstav c. Fornærmede bør normalt varsles om at siktede er på reise utenlands. Se for øvrig føringene knyttet til flyreiser i riksadvokatens rundskriv nr. 2/2019 punkt 6.4, som kommer til anvendelse også her.

8. Prosessuelle bestemmelser. Domstolskontroll

Etter straffeprosessloven § 222 a femte ledd femte punktum skal den som ilegges besøksforbud underrettes om at brudd på forbudet kan medføre at det suppleres med elektronisk kontroll. I riksadvokatens rundskriv nr. 2/2019 punkt 13 er politidistriktene bedt om å sikre at det rutinemessig gis informasjon om følgene ved brudd, og hva et påbud om elektronisk kontroll innebærer. Riksadvokaten minner om de pålegg som der er gitt, og legger til at det ved ileggelse av besøksforbud må opplyses om at brudd kan medføre straff etter § 168 bokstav c og at det kan bli ilagt elektronisk kontroll uten dom i straffesak.²⁹ Det må sikres notoritet om at slik informasjon er gitt.

Påtalemyndighetens beslutning om elektronisk kontroll skal være skriftlig, jf. straffeprosessloven § 222 g tredje ledd. Det skal sørges for forkynning og underretning etter § 222 g fjerde ledd, jf. § 222 a åttende ledd.³⁰ Den som ilegges kontrollen skal også gjøres kjent med følgene av ikke å medvirke til ordningen, jf. straffeloven § 168 bokstav c. Det må uttrykkelig opplyses om muligheten for å gi avkall på rettslig prøving, jf. § 222 g fjerde ledd annet punktum. Dersom kontrollen reiser særskilte spørsmål, bør saken uansett bringes inn for domstolen.³¹

Avgjørelser om å ilegge elektronisk kontroll skal bringes inn for retten snarest råd og så vidt mulig innen fem dager etter at beslutningen er forkynt, jf. § 222 g fjerde ledd første punktum. En bør være oppmerksom på at dersom det er gitt avkall på slik rettslig prøving, kan den som ilegges kontrollen likevel når som helst kreve domstolsbehandling.³² Riksadvokaten legger til grunn at fristen for å bringe saken inn for retten etter § 222 g fjerde ledd første punktum gjelder også i slike tilfeller.

Når saken bringes inn for domstolen, har den som ilegges elektronisk kontroll rett til offentlig oppnevnt forsvarer og den fornærmede har rett til bistandsadvokat,

²⁸ Prop. 128 L (2022–2023) side 53 og 67.

²⁹ Prop. 128 L (2022–2023) side 51.

³⁰ Se Prop. 128 L (2022–2023) side 65 for nærmere detaljer.

³¹ Se Prop. 128 L (2022–2023) side 40.

³² Prop. 128 L (2022–2023) side 40.

jf. straffeprosessloven § 100 b og § 107 a. Der det er flere fornærmede i samme husstand, bør felles bistandsadvokat vurderes, jf. straffeprosessloven § 107 b.³³

Etter seks måneder kan den som er ilagt elektronisk kontroll kreve at påbudet prøves på nytt av tingretten, jf. § 222 g fjerde ledd fjerde punktum. Regelen skal forstås på samme måte som den tilsvarende bestemmelsen i straffeloven § 58 tredje ledd annet punktum.

Vurderingstemaet er således om det har inntrådt nye omstendigheter eller endringer (som en ikke kunne forutse da beslutningen ble truffet) som er av betydning for om tiltaket kan og bør opprettholdes.³⁴ Om forhold som kan tilsi endringer, vises det til føringene i riksadvokatens rundskriv nr. 2/1019 punkt 9 som kan gi veiledning også her. Begjæring om ny rettslig prøving fremsettes for påtalemyndigheten, som forbereder saken, herunder vurderer behovet for avhør av den som er ilagt den elektroniske kontrollen og den forbudet skal beskytte.³⁵

Det fremkommer av forarbeidene at tidsrammen på seks måneder ikke er til hinder for at påtalemyndigheten selv tar initiativ til å endre innretningen på kontrollen. I slike tilfeller kan påbudet endres eller oppheves uten at beslutningen prøves av domstolen, jf. Prop. 128 L (2022–2023) side 40 og 65. Riksadvokaten legger til grunn at dersom det er tale om endringer til ugunst for siktede, må avgjørelsen bringes inn for retten etter § 222 g fjerde ledd første punktum, med mindre det er tale om små justeringer av rent teknisk karakter.

9. Behandling av opplysninger i forbindelse med elektronisk kontroll

Om behandling av personopplysninger i forbindelse med den elektroniske kontrollen, vises det til straffeprosessloven § 222 i og § 216 n, samt Prop. 128 L (2022–2023) punkt 8.4.4. Reguleringen tilsvarer det som gjelder for behandling av opplysninger i forbindelse med elektronisk kontroll ved kontaktforbud ilagt av retten. Det vises til føringene gitt i riksadvokatens rundskriv nr. 2/2019 punkt 12, som kommer til anvendelse også her.

³³ Prop. 128 L (2022–2023) side 42.

³⁴ Prop. 128 L (2022–2023) side 65.

³⁵ Sml. riksadvokatens rundskriv nr. 2/2019 punkt 9.